Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kirje

30.11.2023

VN/12286/2023
VN/12286/2023-TEM-2

Itä-Lapin kuntayhtymä
Tunturi-Lapin Kehitys ry
Pohjois-Lapin alueyhteistyön kuntayhtymä

Esityksenne sähkömarkkina-aluejaon muuttamisesta

Olette tehnyt viime keväänä valtiovarainministeriölle ja työ- ja elinkeinoministeriölle esityksen sähkömarkkina-aluejaon muuttamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa esitykseenne valtioneuvoston vastuujaon mukaisena vastuuministeriönä.

Esityksenne pääsisältö ja perustelut

Esityksessänne esitetään selvitettäväksi mahdollisuudet jakaa Suomi kolmeen tai neljään sähkömarkkina-alueeseen Ruotsin ja Norjaan tapaan. Perusteluina on esitetty, että markkina-aluejaolla tasoitettaisiin eri alueiden välisiä eroja energian hintavaikutuksissa ja edistettäisiin eri alueiden tasaveroisempaa elinvoima- ja hyvinvointikehitystä. Esitykseenne sisältyy asiaan liittyvän selvityksen laatiminen yhteistyössä Lapin, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnallisten liittojen kanssa.

Tarjousalueiden muodostamisen yleiset periaatteet

Suomi on Euroopan unionin jäsenenä osa EU:n yhteisiä sähkömarkkinoita, joita säännellään yksityiskohtaisesti unionin lainsäädännössä. Yhteisistä sähkömarkkinoista, niiden tavoitteista ja toimintaperiaatteista säädetään sähkön sisämarkkinoista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa(EU) 2019/943 sekä sen nojalla annetuissa ns. markkina- ja verkkosäännöissä. EU:n sähkömarkkinoita koskevaa yksityiskohtaista lainsäädäntöä sovelletaan suoraan jäsenvaltioissa. Sähkömarkkinoiden tarjousalueiden muodostamisesta on säädetty sähkömarkkina-asetuksen 14 ja 15 artikloissa sekä pullonkaulatulojen käyttämisestä asetuksen 19 artiklassa. Jäsenvaltioiden on päätettävä tarjousalueista näiden sääntöjen mukaisesti.

EU:n sähkömarkkinalainsäädännön mukaan tarjousalueiden tarkoituksena on kantaverkkojen siirtorajoitusten eli pullonkaulojen hallinta. Asetuksen mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki asianmukaiset toimenpiteet siirtorajoitusten käsittelemiseksi. Lainsäädännön tavoitteena on muodostaa tarjousalueita, jotka tuottavat mahdollisimman suuren kokonaistaloudellisen hyödyn. Lainsäädännön tavoitteena ovat siten mahdollisimman laajat ja likvidit tarjousalueet, joilla tuottajien ja sähköntoimittajien kilpailu on tehokasta ja jotka tukevat hyvää toimitusvarmuutta. Toinen keskeinen periaate tarjousalueiden muodostamisessa on, että niiden ei tulisi rajoittaa rajat ylittävää sähkökauppaa yhteisillä sähkömarkkinoilla. Tarjousalueiden rajojen on perustuttava pitkäaikaisiin, rakenteellisiin siirtorajoituksiin kantaverkossa.

Tarjousalueiden uudelleentarkastelu

Sähkömarkkina-asetuksen 14 artiklassa säädetään tarjousalueiden uudelleentarkasteluprosessista. Prosessi voi käynnistyä sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston joka kolmas vuosi laatimasta kertomuksesta, joka käsittelee Euroopan sähköverkon rakenteellisia siirtorajoituksia ja

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

muita merkittäviä fyysisiä siirtorajoituksia tarjousalueiden välillä ja sisällä, mukaan lukien siirtorajoitusten esiintymispaikka ja –tiheys. Uudelleentarkastelussa on määritettävä rakenteelliset siirtorajoitukset, ja siihen on sisällyttävä tarjousalueen eri konfiguraatioiden analyysi, joka toteutetaan koordinoidusti siten, että siihen osallistuvat asianomaiset sidosryhmät kaikista asiaankuuluvista jäsenvaltioista.

Toisena vaihtoehtona uudelleentarkastelun käynnistämiseksi asiaankuuluvien siirtoverkonhaltijoiden on esitettävä ehdotus menetelmäksi ja oletuksiksi, joita on käytettävä tarjousalueen uudelleentarkasteluprosessissa, sekä tarkasteltaviksi vaihtoehtoisiksi tarjousalueen konfiguraatioiksi asiaankuuluville jäsenvaltioiden sääntelyviranomaisille hyväksyntää varten. Asiaankuuluvien sääntelyviranomaisten on tehtävä yksimielinen päätös menetelmää ja oletuksia koskevasta ehdotuksesta. Jos sääntelyviranomaiset eivät kykene tekemään yksimielistä päätöstä ehdotuksesta, EU:n kansallisten sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto ACER tekee päätöksen menetelmästä ja oletuksista sekä tarkasteltavista vaihtoehtoisista tarjousalueen konfiguraatioista. Menetelmän on perustuttava rakenteellisiin siirtorajoituksiin, joita ei odoteta poistettavan seuraavien kolmen vuoden aikana. Tarjousalueen uudelleentarkasteluun osallistuvien siirtoverkonhaltijoiden on hyväksyttyjen menetelmän ja oletusten perusteella esitettävä asiaankuuluville jäsenvaltioille tai niiden toimivaltaisille viranomaisille yhteinen ehdotus tarjousalueen konfiguraation muuttamisesta tai säilyttämisestä. Muut jäsenvaltiot, Energiayhteisön sopimuspuolet tai muut kolmannet maat, joilla on sama synkronialue minkä tahansa asiaankuuluvan jäsenvaltion kanssa, voivat esittää huomautuksia.

Jos edellä mainitussa kertomuksessa tai kuvatussa tarjousalueen uudelleentarkastelussa on määritetty rakenteellisia siirtorajoituksia tai jos yksi tai useampi siirtoverkonhaltija on määrittänyt rakenteellisia siirtorajoituksia vastuualueellaan asiaankuuluvien toimivaltaisten sääntelyviranomaisten hyväksymässä kertomuksessa, sen jäsenvaltion, jolla on rakenteellisia siirtorajoituksia, on yhteistyössä siirtoverkonhaltijoidensa kanssa tehtävä kuuden kuukauden kuluessa kertomuksen vastaanottamisesta päätös joko kansallisten tai monikansallisten toimintasuunnitelmien määrittelystä 15 artiklan mukaisesti tai tarjousalueensa konfiguraation uudelleentarkastelusta ja muuttamisesta. Näistä päätöksistä on ilmoitettava komissiolle ja ACERille.

Jos kyseiset jäsenvaltiot ovat valinneet tarjousalueen konfiguraation muuttamisen, jäsenvaltioiden on tehtävä yksimielinen päätös kuuden kuukauden kuluessa edellä mainitusta ilmoituksesta. Muut jäsenvaltiot voivat esittää huomautuksia asiaankuuluville jäsenvaltioille, joiden olisi otettava nämä huomautukset huomioon päätöstä tehdessään. Päätös on perusteltava, ja siitä on ilmoitettava komissiolle ja ACERille. Jos asiaankuuluvat jäsenvaltiot eivät saa aikaan yksimielistä päätöstä mainitussa kuuden kuukauden määräajassa, niiden on välittömästi ilmoitettava tästä komissiolle. Viimeisenä keinona komissio antaa ACERia kuultuaan päätöksen tarjousalueen konfiguraation muuttamisesta tai säilyttämisestä kyseisissä jäsenvaltioissa ja niiden välillä kuuden kuukauden kuluessa tällaisen ilmoituksen vastaanottamisesta. Jäsenvaltiot ja komissio kuulevat asianomaisia sidosryhmiä ennen tämän artiklan mukaisen päätöksen antamista.

Sähkömarkkina-asetuksen 15 artiklan mukaan jäsenvaltion, jolla on rakenteellisia siirtorajoituksia, on tarjousalueiden uudelleenkonfiguraatiota koskevan päätöksen tekemisen jälkeen laadittava toimintasuunnitelma yhteistyössä sääntelyviranomaistensa kanssa. Kyseiseen toimintasuunnitelmaan on sisällyttävä konkreettinen aikataulu määritettyjen rakenteellisten siirtorajoitusten vähentämiseksi neljän vuoden kuluessa uudelleenkonfiguraatiopäätöksen tekemisestä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että alueiden välisen kaupankäynnin kapasiteettia lisätään lineaarisesti vuosittain siihen saakka, kunnes saavutetaan asetuksessa säädetty vähimmäiskapasiteetti. Sähkömarkkina-asetuksen 19 artiklan mukaan siirtoverkonhaltijoiden on käytettävä siirtorajoitusten hallinnasta syntyvät pullonkaulatulot siirtorajoitusten poistamiseen.

Lopuksi

Jäsenvaltiot voivat siten päättää tarjousalueiden muutoksista vain edellä kuvatun prosessin mukaisesti ja edellyttäen, että verkossa on sellaisia rakenteellisia pullonkauloja, joissa siirron ruuhkautumista kokonaistaloudellisen tarkastelun perusteella kannattaa hallita muodostamalla uusia tarjousalueita. Tämän jälkeen jäsenvaltion on kuitenkin ryhdyttävä toimenpiteisiin kyseisten pullonkaulojen poistamiseksi. Siirtoverkkoyhtiöiden on käytettävä syntyvät pullonkaulatulonsa tähän tarkoitukseen.

Suomen kantaverkossa ei ole sellaisia rakenteellisia pullonkauloja, joiden perusteella voisi EU-lainsäädännön mukaisesti käynnistää prosessin Suomen jakamiseksi ehdottamallanne tavalla useisiin tarjousalueisiin. Suomessa on ollut pitkäaikaisena poliittisena tavoitteena, että Manner-Suomi pyritään pitämään yhtenäisenä tarjousalueena. Tämän ilmentymänä sähkömarkkinalain (588/2013) 40 §:ssä säädetään, että kantaverkko on suunniteltava ja rakennettava, ja sitä on ylläpidettävä siten, että verkon siirtokapasiteetti on riittävä varmistamaan edellytykset Manner-Suomen (pl. Ahvenanmaa) säilyttämiseen yhtenäisenä sähkökaupan tarjousalueena.

Pienet tarjousalueet eivät myöskään ole mitenkään ongelmattomia niille alueille, joissa on paljon sähköntuotantoa. Pienillä tarjousalueilla esimerkiksi hintamanipulaation riski on suurempi kuin laajoilla tarjousalueilla, joilla sähköntuotannon ja -kulutuksen tasapaino on hyvä. Tarjousaluejako vähentää myös kannustimia tehdä puhtaan sähköntuotannon investointeja niille tarjousalueille, joissa sähköntuotannosta on ylitarjontaa. Tämä heijastuu mm. vähenevinä kiinteistöverotuottoina tuulivoimainvestoinneista näille alueille. Pieni tarjousalue on myös tuotannollisen investoinnin tekijälle suuri riski.

Ministeriö toteaakin, ettei se näe Suomen jakamiseen useisiin tarjousalueisiin oikeudellisia eikä kansantaloudellisia perusteita.

Osastopäällikkö, ylijohtaja Riku Huttunen

Hallitusneuvos Arto Rajala

Liitteet

Jakelu
Itä-Lapin kuntayhtymä
Tunturi-Lapin Kehitys ry
Pohjois-Lapin alueyhteistyön kuntayhtymä

Tiedoksi
Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen

VN/12286/2023-TEM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Rajala Arto 91189585H	Huttunen Riku 91189557L
2023-11-30	2023-11-30